

ПРАВООХОРОННА ФУНКЦІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ НАПРЯМОК ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Василь Іванович ШКІНДЮК,

здобувач Університету сучасних знань

<https://orcid.org/0000-0002-7279-3535>

Правоохоронна функція держави є самостійним комплексним напрямком діяльності держави, який обумовлений її соціальним призначенням, який реалізується системою суб'єктів (державних та недержавних), що уповноважені виключно в рамках закону з використанням відповідних форм та методів вживати юридичних заходів впливу (в тому числі примусових) з метою досягнення бажаного соціального ефекту – охорони права в цілому, забезпечення охорони законності і правопорядку, прав і свобод громадян зокрема [1, с.224]. До елементів, що входять до механізму реалізації правоохоронної функції держави, О. Безпалова відносить такі: а) інституційна складова (суб'єкти реалізації правоохоронної функції держави); б) адміністративно-правові норми, які регламентують специфіку реалізації правоохоронної функції держави; в) принципи реалізації правоохоронної функції держави; г) форми та методи реалізації правоохоронної функції держави; д) правовідносини, в яких відбувається переведення приписів, що містяться в нормативно-правових актах, у практичну площину; е) ресурсна складова (кадрове, інформаційне, матеріальне, технічне забезпечення тощо) [1, с. 224]. Таким чином, підсумовує авторка, правоохоронну функцію держави відносить до відома як державних, так і не державних суб'єктів, що є доволі спірною позицією.

Подібну думку висловлювали й деякі інші науковці, зокрема О. Волуйко та О. Дручек зазначають, що у межах широкого розуміння правоохоронними визнаються всі органи держави, органи місцевого самоврядування та самоорганізації населення, які здійснюють правоохоронну діяльність, тим чи іншим чином реалізують чи сприяють реалізації правоохоронної функції [2, с. 96]. В. Московець визначав правоохоронну функцію держави як основний напрям внутрішньої діяльності держави, спрямований на забезпечення охорони від будь-яких порушень конституційного ладу, прав і свобод громадян, законності і правопорядку, довкілля, встановлених і регульованих правом усіх суспільних відносин. При цьому згаданий науковець підкреслює, що державно-владна діяльність правоохоронних органів виражається в тому, що вони як частина механізму держави володіють компетенцією розгляду різних юридичних справ та спираються на можливість застосування державного примусу [3, с.10]. Таким чином, В. Московець підкреслює належність правоохоронної функції до повноважень саме державних органів.

О. Соколенко виокремлює такі ознаки правоохоронної функції держави: правоохоронна функція становить комплексний пріоритетний напрямок державної політики; зміст правоохоронної функції складає забезпечення охорони права і правовідносин, а також захисту основ конституційного ладу, у тому числі прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, законності та правопорядку; правоохоронну функцію характеризує цілісність і внут-

рішня узгодженість, організованість і цілеспрямованість, стабільність і постійність, однорідність і різноплановість; правоохоронна функція ґрунтується на принципах верховенства права, законності, пріоритету прав і свобод людини і громадянина, самостійності, професійності, прозорості та ефективності; правоохоронна функція реалізується у відповідних правових і організаційних формах за допомогою державно-владних методів переконання та примусу; реалізація правоохоронної функції вимагає її своєчасного забезпечення достатніми матеріально-технічними, фінансовими та кадровими ресурсами, формування адекватної нормативно-правової та організаційної основи правоохоронної діяльності. Правоохоронна функція держави визначена О. Соколенко як комплексний цілісний пріоритетний напрямок державної політики, спрямований на забезпечення відповідно до засад верховенства права та пріоритету прав людини охорони права і правовідносин, а також захисту основ конституційного ладу, у тому числі прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, законності та правопорядку [4, с. 851]. Виділена автором можливість реалізації правоохоронної функції шляхом використання державно-владних методів переконання та примусу безпосередньо вказує на позиції стосовно належності цієї функції саме до органів держави як суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави.

В. Терехов сучасну правоохоронну функцію держави характеризує як комплексний напрямок державної політики, за допомогою якого досягається охорона прав, свобод та інтересів людини і громадянина, забезпечення законності, конституційного ладу, правопорядку та безпечного існування суспільства, його елементів. Правове забезпечення правоохоронної функції держави має на меті упорядкувати масив суспільних відносин, надати йому легітимності та загальнообов'язковості [5, с. 95]. О. Дудченко зазначає, що українська держава як публічна інституція здійснює охоронну функцію через правоохоронну діяльність, що є важливим фактором під час формування суспільної моралі, соціальних уявлень стосовно ефективності та дієвості конституційного ладу. Автор наголошує, що існують деякі види правоохоронної діяльності, які недостатньою мірою регламентуються правовими приписами. Так, діяльність щодо профілактики правопорушень та злочинів врегульована правом на самому поверхневому рівні, на рівні напрямів діяльності та принципів. Дії, які є правоохоронними за своєю природою, не можуть бути зведені винятково до правозастосовчих форм діяльності [6, с.105]. Таким чином автор чітко відмежовує правоохоронну діяльність від правозастосовчої.

На думку С. Островського, правоохоронна функція держави – це цілеспрямована діяльність держави, що здійснюється спеціально уповноваженими органами, шляхом застосування правових заходів впливу, з метою розв'язання таких проблем, як: боротьба зі злочинами проти життя, здоров'я, свободи, гідності особи та власності; боротьба з тероризмом і міжнародною злочинністю; боротьба з торгівлею людьми та незаконною міграцією; боротьба з незаконними діями, пов'язаними зі зброєю, боєприпасами, вибуховими, отруйними речовинами і радіоактивними матеріалами; боротьба з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин; боротьба зі злочинами у сфері економіки, зокрема у сфері оподаткування, легалізації (відмивання) доходів, отриманих від злочинної діяльності, підроблення грошей, документів та цінних паперів; боротьба з контрабандою товарів та/або інших предметів;

боротьба зі злочинами, об'єктом яких є культурні та історичні цінності; боротьба зі злочинами у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку, охорони та захисту законних інтересів громадян, державних і громадських організацій [7, с.47]. Специфікою цього визначення є те, що автор, беручи за основу визнані більшістю авторів ознаки правоохоронної діяльності, доповнює їх доволі широким колом правопорушень на подолання проблем, із вчиненням яких направлена розглядувана функція держави.

Таким чином, перелічені визначення дають змогу зробити висновок про те, що правоохоронній функції як ключовому напрямку діяльності правоохоронних органів, властиві такі особливості: 1) є напрямком державної політики, що знаходить свій прояв у діяльності держави; 2) спрямована на захист прав, свобод як фізичних, так і юридичних осіб, безпеки суспільства та відповідно безпеки держави, метою є встановлення та підтримання правопорядку; 3) суб'єктами її реалізації є спеціально уповноважені органи державної влади; 4) реалізується за допомогою форм та методів, які визначені адміністративно-правовими нормами; 5) включає можливість застосування засобів примусу у визначених законодавством процесуальних формах за наявності передбачених чинним законодавством підстав.

Список використаних джерел:

1. Безпалова О. І. Адміністративно-правовий механізм реалізації правоохоронної функції держави: сутність і структура. Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія". 2015. Т. 15. С. 218-226.
2. Волуйко О., Дручек О. Поняття правоохоронної діяльності та правоохоронних органів у світлі концепції національної безпеки України. Адміністративне право і процес. № 10. 2020. С. 95-100.
3. Московець В. І. Поняття та значення правоохоронної функції держави. Право і безпека. 2011. № 2 (39). С. 7-11.
4. Соколенко О. А. Поняття та ознаки правоохоронної функції держави як основи правоохоронної діяльності. Форум права. 2012. № 4. С. 847-852. <http://arhive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12colopd.pdf>
5. Терехов В.Ю. Сучасні аспекти теоретико-правового забезпечення реалізації правоохоронної функції держави. Наукові записки. серія: право. Вип. 11. 2021. С.91-96.
6. Дудченко О. Ю. Правоохоронна функція як одна з форм реалізації державної влади. Правова позиція. 2019. № 3 (24). С. 102-108.
7. Островський С.О. Поняття та функції правоохоронних органів держави. Науковий вісник Херсонського державного університету. Вип. 1. Т. 2. 2017. С. 46-49